

Handreiking RIVM voor overheden en drinkwaterbedrijven

De zorgplicht drinkwater in de praktijk

Drinkwaterbedrijven en overheden zorgen er samen voor dat de openbare drinkwatervoorziening duurzaam wordt veiliggesteld. Dit wordt in drinkwaterland ook wel de 'zorgplicht drinkwater' genoemd. Met name door de komst van de Omgevingswet krijgen meer overheden te maken met deze zorgplicht. Hoe vul je dat als beleidsmaker in de praktijk in?

Schoon drinkwater uit de kraan! Drinkwaterbedrijven zijn verplicht het 24/7 te leveren. Overheden hebben op hun beurt de taak zorg te dragen voor kwalitatief goed grond- en oppervlaktewater, zodat daar drinkwater uit bereid kan worden. Iedereen die zich bezighoudt met beleid op het terrein van ruimtelijke ordening, water of milieu heeft een verantwoordelijkheid voor de invulling van de zorgplicht drinkwater. Samenwerken aan de bescherming van schone bronnen en infrastructuur is een grote uitdaging voor de komende jaren.

Dwingende reden van groot openbaar belang

Drinkwaterbedrijven en overheden moeten er samen voor zorgen dat de openbare drinkwatervoorziening duurzaam wordt veiliggesteld. Daartoe zijn ze wettelijk verplicht, op basis van de Drinkwaterwet. De drinkwatervoorziening is een dwingende reden van groot openbaar belang. Daarom moet bij allerlei voorgenomen activiteiten in de openbare ruimte goed worden gekeken naar de duurzame bescherming van de drinkwatervoorziening.

In de praktijk betekent dat bijvoorbeeld dat een gemeente bij de aanvraag voor een bouw- of omgevingsvergunning altijd moet kijken of en in hoeverre de drinkwatervoorziening in het geding is. En zo zijn er talloze voorbeelden te noemen, waarin het drinkwaterbelang nauwkeurig moet worden afgewogen door een overheidsinstantie.

In de bestuurlijke afweging moet een groot belang worden toegekend aan het drinkwaterbelang (de duurzame veiligstelling), vergelijkbaar met het belang om overstromingen te voorkomen en natuurgebieden te beschermen.

Paraplu en vangnet

De zorgplicht is ook belangrijk voor activiteiten of initiatieven waarvoor géén specifieke regels of vergunningsvoorschriften zijn geformuleerd vanuit het oogpunt van de drinkwatervoorziening. Zo werkt de zorgplicht als paraplu door bij nieuwe beleidsplannen vooraf te garanderen dat risico's worden voorkomen. En doordat overheden ook achteraf kunnen ingrijpen bij situaties, waarvoor expliciete regels ontbreken, maar die wel een risico vormen voor de veiligstelling van de drinkwatervoorziening, fungeert de zorgplicht ook als vangnet.

Informatieblad RIVM

De Omgevingswet en de Drinkwaterwet bieden voor drinkwaterbedrijven en overheden instrumenten om de openbare drinkwatervoorziening duurzaam veilig te stellen. Maar hoe pas je deze verantwoordelijkheid in de praktijk toe?

De invoering van de Omgevingswet maakt meer inzicht in hoe de zorgplicht kan worden toegepast extra relevant. Om de beleidsmakers te helpen bij deze – voor sommigen – nieuwe taak heeft het RIVM in opdracht van het ministerie van IenW en Vewin een algemeen informatieblad over de zorgplicht samengesteld, bedoeld voor beleidsmakers bij het Rijk, de provincies, gemeenten en waterbeheerders zoals waterschappen.

Praktische handvatten

Dit RIVM-informatieblad ‘Zorgplicht drinkwater – wat betekent dat voor u?’ bevat voorbeelden, handvatten en handelingsopties om invulling te geven aan de zorg-

plicht drinkwater. De zorgplicht drinkwater geldt zowel voor de bescherming van drinkwater als voor de infrastructuur.

Daarnaast heeft Vewin een handboek opgesteld, dat zich vooral richt op de uitwerking van de zorgplicht in het kader van de Omgevingswet. Dit ‘Handboek Omgevingswet voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening’ bevat praktische tips voor het invullen van de zorgplicht, alsmede enkele checklists.

Zorgplicht in de Drinkwaterwet

Drinkwaterbedrijven hebben op grond van artikel 3 van de Drinkwaterwet de zorg voor een voldoende en duurzame uitvoering van de openbare drinkwatervoorziening binnen hun distributiegebied. De levering van drinkwater is een publieke taak op grond van de wet.

Overheden dragen op grond van de Drinkwaterwet (art. 2), de Kaderrichtlijn Water (art. 7 en 11) en de Omgevingswet (art. 2.1) de zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.

Bedreigingen van schone drinkwaterbronnen

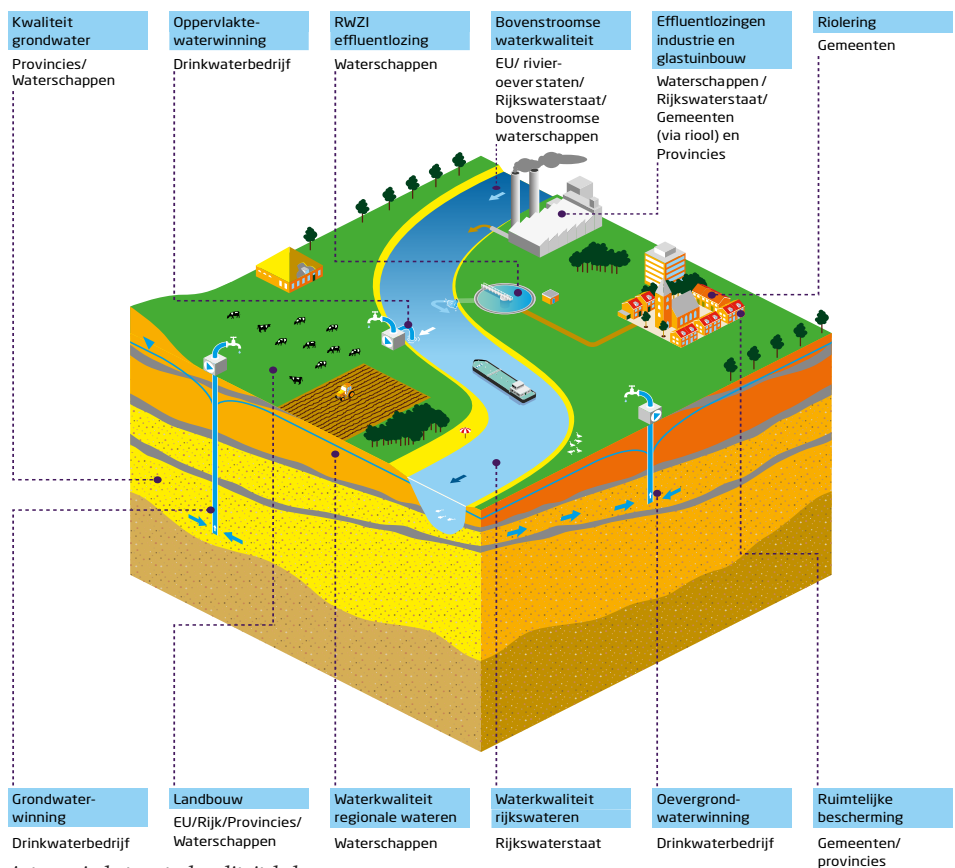
De vraag dringt zich op: ‘Veiligstellen tegen wat? Wie of wat bedreigt ons? Schoon drinkwater uit de kraan is in Nederland een groot goed en ons drinkwater behoort immers tot het beste van de wereld?’ Toch worden de drinkwaterbronnen bedreigd. Bijvoorbeeld door gewasbeschermingsmiddelen, opkomende stoffen zoals geneesmiddelen, mest, bodemverontreinigingen, mijnbouw en geothermie. Maar ook (ondergrondse) infrastructuur voor de drinkwatervoorziening staat steeds vaker onder druk, omdat er in de ondergrond veel meer activiteit is dan vroeger. Denk aan alle kabelnetwerken, buizen, tunnels en ondiepe warmte-koude-systemen.

Instrumenten en handvatten voor drinkwaterbescherming

De overheid heeft verschillende instrumenten en handvatten om de drinkwaterbronnen en infrastructuur te beschermen.

* *Zorgplicht overheden en Kaderrichtlijn Water*

Artikel 7 van de Kaderrichtlijn Water stelt dat overheden de drinkwaterbronnen be-

schermen met de bedoeling achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen. Met als uiteindelijk doel: het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater nodig is, te verlagen. Deze Europese regelgeving is in ons land geïmplementeerd in de Waterwet, het BKMW (Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water) en het Protocol Monitoring en Toetsing Drinkwaterbronnen KRW en ook in de Omgevingswet (Bijlage V bij artikel 2.17).

* *Samenwerken aan drinkwater*

Verschillende overheden zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de bronnen voor de drinkwatervoorziening. Zo gaan de provincies en deels ook de waterschappen over het (ondiepe) grondwater en zijn Rijkswaterstaat en de waterschappen verantwoordelijk voor het oppervlaktewater. Het Rijk heeft hierbij een systeemverantwoordelijkheid en houdt het overzicht. Het Rijk weegt ook nationale belangen af en speelt een grote rol in het ruimtelijke beleid voor de ondergrond. Denk bijvoorbeeld aan de Structuurvisie Ondergrond.

De gemeenten zijn medeverantwoordelijk voor de (ruimtelijke) bescherming van de drinkwatervoorziening (onder andere drinkwaterinfrastructuur) en een schone bodem. Ook de drinkwaterbedrijven spannen zich in voor bescherming van hun bronnen, bijvoorbeeld via projecten en pilots met overheden en stakeholders zoals de agrarische sector. Ze hebben bovendien veel kennis over de inpassing van de drinkwatervoorziening in boven- en ondergrond en de combinatie met andere functies. Samenwerking en ketenaanpak zijn essentieel bij de bescherming van de bronnen en infrastructuur. Om mogelijke bedreigingen en oplossingen tijdig te signaleren is het van belang drinkwaterbedrijven vroegtijdig in processen van onder andere planvorming of vergunningverlening te betrekken.

* *Drinkwaterbelang in omgevingsvisies en -plannen, programma's en verordeningen*

De drinkwaterbedrijven garanderen uitstekende kwaliteit van het drinkwater, maar hier zijn steeds meer zuiveringsinspanningen voor nodig vanwege bedreigingen van onze bronnen – het grond- en oppervlaktewater – en de infrastructuur. De openbare drinkwatervoorziening is een publieke nutsfunctie, die nauw samenhangt met de volksgezondheid en goed moet zijn ingebed in onze maatschappij en de ruimtelijke inrichting.

Ontwikkelingen zoals klimaatverandering, een toenemende druk op de boven- en ondergrondse ruimte en mogelijk een toenemende vraag naar drinkwater hebben effect op de drinkwatervoorziening. Om de goede drinkwaterkwaliteit ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen, is bescherming van de drinkwaterinfrastructuur en de bronnen essentieel. Dit heeft consequenties voor de (ruimtelijke) inrichting van de leefomgeving. Bij het opstellen van omgevingsvisies en -plannen, programma's of verordeningen is het van belang de opgaven en mogelijke maatregelen in beeld te hebben en op te nemen.

* *Gebiedsdossiers*

In gebiedsdossiers brengen provincies of Rijkswaterstaat samen met belanghebbenden de problemen en risico's voor drinkwa-

terwinningen in beeld. Gebiedsdossiers vormen een belangrijk instrument om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen in te vullen. Ze vormen de basis om concrete afspraken te maken over maatregelen in een uitvoeringsprogramma, dat bestuurlijk bekrachtigd wordt.

Provincies zijn de trekkers van de gebiedsdossiers voor grondwater, Rijkswaterstaat is dat voor oppervlaktewater. Het is van belang dat decentrale overheden die betrokken zijn bij een winning, aangesloten zijn bij de nieuwe opstelronde van gebiedsdossiers. De concept-gebiedsdossiers zijn zoveel mogelijk half 2018 gereed om aan te sluiten bij de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater en het traject van de Stroomgebiedbeheerplannen.

Samenvattend

Alle overheden die zich bezighouden met beleid voor ruimtelijke ordening, water of milieu moeten de duurzame bescherming van de openbare drinkwatervoorziening als groot openbaar belang meenemen in hun besluitvorming. Bij het toestaan van activiteiten is een gedegen motivatie en afweging van belangen essentieel. Daarbij is het goed te realiseren dat vervuiling van het oppervlaktewater grote gevolgen kan hebben voor de bedrijfsvoering van een drinkwaterbedrijf. Zo kan het noodzakelijk zijn het desbetreffende innamepunt stil te leggen en drinkwater uit andere delen van het land via het bestaande leidingstelsel naar het getroffen gebied te sluisen. Om nog maar te zwijgen van de risico's voor de volksgezondheid. Uiteindelijk geeft de zorgplicht uit de Drinkwaterwet aan dat overheden en drinkwaterbedrijven de openbare drinkwatervoorziening duurzaam moeten beschermen zodat dit publieke goed nog generaties lang meekan.

Beleidsvoorbereiding

Duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening maakt expliciet deel uit van de uitgangspunten van het omgevingsbeleid. De preventieladder uit de Beleidsnota Drinkwater biedt een kader om beleidsuitgangspunten te vertalen naar concreet beleid.

Preventieladder:

- 1. Preventie
- 2. Aanpak aan de bron
- 3. Beheersen interceptie
- 4. Extra zuivering

Instrumenten:

- Provinciale verordening
- Water(beheer)plan
- Bestemmingsplan
- Gebiedsdossier drinkwaterwinning
- Rioleringsplan
- Saneringsplan

Lees het informatieblad 'Zorgplicht Drinkwater, wat betekent dit voor u?' via bit.ly/zorgplichtdrinkwater.